

Pripombe VZMD k osnutku Zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank (ZPSVNIKOB), ki ga je pripravilo Ministrstvo za finance

Ljubljana, 5. marec 2018

V Vseslovenskem združenju malih delničarjev (v nadaljevanju: VZMD) smo globoko razočarani nad osnutkom Zakona o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank (EVA 2018-1611-0056; ZPSVNIKOB), ki ga je v javno razpravo dalo Ministrstvo za finance. Po tolikšni prekoračitvi roka za sprejem zakona (bližata se skoraj dve leti!), ki naj bi odpravil že več kot pet let trajajoče protiustavno stanje, bi vsekakor pričakovali vsebinsko ustrežnejši predlog.

Osnutek ZPSVNIKOB ne sledi odločbi Ustavnega sodišča, saj ne odpravlja ugotovljene kršitve ustavne pravice do sodnega varstva, temveč kršitev te pravice »nadgrajuje« z novimi pravnimi nejasnostmi in protislovnostmi.

Te pripombe podajamo v želji, da bi v Republiki Sloveniji končno dobili ustavno skladen zakon glede sodnega varstva razlaščenih vlagateljev, ki ga ne bi bilo ponovno potrebno v dolgoletnem postopku izpodbijati na Ustavnem sodišču in po uspešnem izpodbijanju nato na ustavno skladno rešitev čakati še leta in leta.

I. OSNUTEK ZPSVNIKOB NE IMPLEMENTIRA UGOTOVITEV IN USMERITEV USTAVNEGA SODIŠČA

Ustavno sodišče RS je v svoji odločbi o protiustavnosti izpodbijane ureditve po ZBan-1 zapisalo:

»Tožnikom v fazi pred vložitvijo tožbe izpodbijana ureditev ni zagotavljala dostopa do informacij in podatkov v zvezi z oceno vrednosti sredstev bank in druge dokumentacije Banke Slovenije ter jim ni zagotavljala informacij o podrobnostih poslovanja bank. To krni učinkovitost njihovega odškodninskega varstva. Pravovarstvene možnosti tožnikov bi bile učinkovite le ob možnosti polnega vpogleda v listine v zvezi z izbrisom ali konverzijo, s katerimi je razpolagala Banka Slovenije.«

Bistvo ugotovitev in usmeritev Ustavnega sodišča je torej v dostopnosti cenitev sredstev bank razlaščenecem že pred vložitvijo tožbe, in izrecno v neokrnjenem obsegu. Predlog ZPSVNIKOB te zahteve ne izpelje, saj Banki Slovenije še vedno dopušča prekrivanje odločilnih podatkov za preveritev pravilnosti ocene oziroma dostop do podatkov ureja vsaj na tri različne načine, ki so si medsebojno neskladni in protislovnosti.

VZMD opozarja, da je Banka Slovenije že po dozrajšnji empiriki pri »razkrivanjih« prekrivala prav vse številске podatke, s sklicevanjem, da so podatki zaupni, osebni ali pa poslovna skrivnost, pri čemer je šla celo tako daleč, da naj bi poslovna skrivnost učinkovala tudi zoper identične poslovne subjekte, ki naj bi jih domnevno varovala! **Vemo namreč, da same gospodarske družbe, katerih kreditne obveznosti do bank so bile predmet vrednotenja in prenosa na DUTB, niso mogle izvedeti, na kak način oziroma na kolikšen znesek naj bi bile te njihove obveznosti ovrednotene.** Poleg tega Banka Slovenije očitno ni nevtralna stranka, saj je zainteresirana za točno določen izid postopka. Kako je možno, da ZPSVNIKOB Banki Slovenije kot očitno in po definiciji pristranskemu subjektu (»stranka« že teoretično ne more biti »nepistranska«) daje tolikšno moč, s katero bo po letih in letih zaviralnega delovanja, usmerjenega

izključno v svojo lastno glorifikacijo in promocijo lastne nezmotljivosti, to lahko mirno počela še naprej? VZMD je že večkrat opozoril na sodno prakso Sodišča Evropske unije, v skladu s katero tudi finančno pomembni podatki s potekom časa izgubijo naravo zaupnosti oz. poslovne skrivnosti.

Ne vemo sicer, kako posluje Banka Slovenije (ali beležijo in dokumentirajo svoje postopke ter podatke, na podlagi katerih postopke izpeljujejo, ali pa delajo »na pamet«), toda očitno se od razlaščenec pričakuje, da tega ne potrebujejo oziroma da naj bi bili zmožni vso relevantno dokumentacijo memorirati »na pamet«, saj naj bi jim bilo v podatkovni sobi omogočeno le pregledovanje, ne pa tudi prepisovanje dokumentacije. S takšnim pristopom bi položaj razlaščenec in Banke Slovenije lahko izenačili le, če bi tudi od Banke Slovenije zahtevali, da se v postopku brani »na pamet«, brez možnosti, da v spis vloga prepise kakšne dokumentacije, za katero bi menila, da ji gre v prid.

II. OSNUTEK ZPSVNIKOB PODELJUJE ODPUSTKE BANKI SLOVENIJE

Osnutek ZPSVNIKOB Banko Slovenije **popolnoma razbremenjuje odgovornosti za škodo zaradi celote njenih neustreznih in več let trajajočih ravnanj PRED IZBRISOM**, ki predstavljajo kršitev minimalne skrbnosti najbolj povprečnega nadzornika, kaj šele domnevno tako specializirane, strokovne in neodvisne institucije, za kakršno se ima Banka Slovenije. Zanesljivo so tudi ravnanja - ali bolje rečeno: opustitve - Banke Slovenije PRED IZBRISOM privedla do takšnega razvoja dogodkov, ko naj bi najbolj specializirani, strokovni in neodvisni nadzornik, ki je leta prej zagotavljal, kako je v bančnem sistemu vse v najlepšem redu, čez noč znašel pred tem, da naj bi bila polovica tega istega bančnega sistema po njegovih lastnih navedbah insolventna. **Osnutek ZPSVNIKOB se tako osredotoča le na zadnjo fazo njenega ravnanja – izrek izrednega ukrepa izbrisa kvalificiranih obveznosti, kar bo razlaščence sililo v vlaganje dodatnih (podvojenih) tožb, če bodo želeli uveljavljati škodo zaradi predhodnih neustreznih ravnanj Banke Slovenije.**

Gre torej za obvezno uporabo ZPSVNIKOB za uveljavljanje vseh zahtevkov zoper Banko Slovenije za povrnitev škode, nastale zaradi izrednih ukrepov, pri čemer pa je pravica povrniti škodo neustavno vezana le na ravnanje Banke Slovenije ob izreku izrednih ukrepov. Kot da bi Banka Slovenije nastala na dan izreka izrednih ukrepov ter ne bi imela izjemnega nabora svojih pristojnosti že leta pred tem! Imetnikom kvalificiranih instrumentov pa škoda, nastala z izbrisom, po vsej verjetnosti ni nastala le zaradi izreka izrednih ukrepov (to bi namreč pomenilo, da je Banka Slovenije pred tem ravnala brezhlebno), temveč tudi zaradi dolgega niza neustreznega in nezakonitega nadziranja bank, malomarnih opustitev in naklepnih spregledov s strani Banke Slovenije v letih pred tem!

Ker je škoda, ki je nastala imetnikom kvalificiranih instrumentov, ena sama, pa čeprav je k njej Banka Slovenije prispevala tudi s svojo absolutno nekompetentnostjo in dolgoletno hibernacijo, je od Banke Slovenije ne morejo učinkovito uveljavljati, saj bi morali zahtevati bodisi večkratno povrnitev škode, bodisi bi isti zahtevek uveljavljali v več postopkih.

Iz tega izhaja, da mora biti imetnikom kvalificiranih instrumentov v okviru ZPSVNIKOB nujno omogočena možnost povrnitve škode tudi za primer, če se ugotovi neustrezno ravnanje Banke Slovenije v fazah pred izrekom izrednih ukrepov. Če tega ne bi storili, bi Banki Slovenije podelili največji možni odpustek ter se pretvarjali, da so se banke, kjer je prišlo do izbrisa, vsa leta svojega delovanja samo-nadzorovale, samo-regulirale in samo-poročale.

III. OSNUTEK ZPSVNIKOB NI USMERJEN V UGOTOVITEV RESNIČNE VREDNOSTI PREMOŽENJA

V zvezi s samim dejanjem izreka izrednih ukrepov, torej izbrisa, smo v VZMD že večkrat poudarili, da se **postopek določitve odškodnine mora osredotočiti samo na objektivno vprašanje, kakšno je bilo finančno in nasploh premoženjsko stanje v bankah v kritičnem času, ne pa na subjektivna vprašanja, ali po posamezniki na Banki Slovenije in najeti izvajalci »cenitev« po njenih navodilih ravnali v dobri veri ali ne, skrbno ali ne, po navodilih ali ne.** Premoženje je bilo razlaščenim vlagateljem odvzeto in pri odvzemu je odločilno, ali in koliko bi bili razlaščenci na boljšem, če izredni ukrepi ne bi bili izrečeni. Nikakor ni prav, da bi primerjali njihov položaj po izvršenih izbrisih s položajem, ki bi ga imeli v stečaju, saj se na ta način ponovno **prejudicira, da so bile banke zrele za stečaj, kar ne bi smela biti predpostavka, ampak kvečjemu rezultat izvedenega dokaznega postopka.**

Finančno in premoženjsko stanje v bankah v kritičnem času pa je treba ugotavljati **po enakih pravilih in standardih, po katerih so bili sestavljeni izkazi bank, ki so bili vlagateljem na voljo do izbrisa – mednarodnih standardov računovodskega poročanja (MSRP).** Glede na to, da nihče – niti sama Banka Slovenije! – ni nikoli zatrjevala, da naj bi bili predhodno objavljeni izkazi bank sestavljeni lažno ali napačno (še manj pa je kdo od sestavljavcev, potrjevalcev ali revizorjev teh izkazov odgovarjal za kakšno nepravilnost), je **edino pravilno, da se pravila in standardi, ki so veljali za sestavo izkazov, s katerimi so banke obveščale vlagatelje o svojem finančnem in premoženjskem stanju pred izbrisom, uporabijo tudi za presojo finančnega in premoženjskega stanja bank v kritičnem času.** Izključno na ta način bo zagotovljena enakovrednost položajev in enakopravnost strank, kot to izhaja iz zahtev Ustavnega sodišča.

V zvezi z oceno vrednotenja sredstev bank je kritičnega pomena, da se za primerno metodo določi ena izmed metod, ki je veljala v času, ko je prihajalo do izrekanja izrednih ukrepov s strani Banke Slovenije. Kot izhaja iz 19. člena osnutka, se želi »po ovinkih« v postopku sodnega varstva uporabiti »..., pravila Evropske unije o državnih pomočeh in standardi nadzora bank, kot so jih določili Evropska centralna banka, Evropska komisija in Evropski bančni organ«, **kljub temu, da ta pravila v času odločanja o izrednih ukrepih niso obstajala oziroma niso bila obvezujoča.**

Glede na to, da je bil izbris opravljen na podlagi takrat veljavnega ZBan-1, je tudi edino primerno, da se za metodo izračuna uporabi ena izmed metod, ki jo za ocenjevanje vrednosti opredeljuje ali vsaj nanjo napotuje takrat veljavni ZBan-1.

135. člen ZBan-1 je določal:

»Če v tem zakonu in predpisih o upravljanju s tveganji niso določena posebna pravila o vrednotenju postavk sredstev in zunajbilančnih postavk za namen izračuna kapitalskih zahtev in omejitev, se za vrednotenje teh postavk za namen izračuna kapitalskih zahtev in omejitev uporabljajo splošna pravila o vrednotenju postavk v računovodskih izkazih bank.«

Posebna pravila o vrednotenju z ZBan-1 niso bila določena, tako da ni nobenih omejitev, da se tudi v tem primeru ne bi uporabljala splošna pravila o vrednotenju postavk v računovodskih izkazih bank.

261.b člen ZBan-1 je določal, da Banka Slovenije odloči o prenehanju obveznosti na podlagi ocene vrednosti sredstev banke, ki jo izdelata neodvisni cenilec. Metoda ocene vrednosti z ZBan-1 ponovno ni določena. Vendar je »ocenjevanje vrednosti« aktivnost, ki je bila vsebinsko določena z Zakonom o

revidiranju, in sicer v 17. tč. 3. člena, ki določa, da gre za aktivnost, ki jo izvaja pooblaščen ocenjevalec v skladu s pravili ocenjevanja vrednosti. Katera so ta pravila, pa je urejal 88. člen Zakona o revidiranju, ki določa, da ta pravila vključujejo Mednarodne standarde ocenjevanja vrednosti Odbora za mednarodne standarde ocenjevanja vrednosti.

Tako že zakonodaja, ki je veljala v času izbrisa obveznosti bank, ponuja popolnoma zadovoljivo pravno podlago za določitev ocene vrednosti sredstev bank in ni nobene potrebe, da se za metodo ocenjevanja izbere takšno, ki takrat ni bila obvezna oziroma niti ni obstajala, saj se s tem retroaktivno posega v pravice in odpira ustavno spornost takšnega ravnanja.

IV. OSNUTEK ZPSVNIKOB PREDVIDEVA DODATNO OŠKODOVANJE RAZLAŠČENCEV

Osnutek ZPSVNIKOB ne vsebuje določb glede obrestovanja odškodnine od dne izvedbe izbrisa, kar pomeni, da se oškodovancem jemlje pravna gotovost, da jim bo v primeru ugotovitve upravičenosti do odškodnine ta izplačana s pripadajočimi zamudnimi obrestmi, kar bi lahko pomenilo tudi to, da bi bila odškodnina obrestovana kot druga denarna sredstva pri Banki Slovenije oziroma kar po negativni obrestni meri! Mar ni to enako kot dokončna, trajna in brezprizivna razveljavitev vseh obrestnih kuponov?!

Drugače kot v ZPP je treba urediti tudi delitev bremena stroškov postopka. Menimo, da bi morala Banka Slovenije nositi svoje stroške ne glede na uspeh v pravdi, saj bodo razlaščenci že tako obremenjeni s stroški svojih pooblaščenec, svetovalcev in sodnih izvedencev, poleg tega pa Zakon o gospodarskih družbah, ki je sicer pravni vir za postopke določanja pravične denarne odškodnine, v takšnih primerih (torej v primerih preveritve višine nadomestila za odvzem delnic) predvideva, da je glavni delničar, ki je delnice prevzel oziroma odzvel, tisti, ki praviloma nosi običajne stroške postopka.

V. VLOGA REPUBLIKE SLOVENIJE KOT NAJVEČJE OŠKODOVANKE IN VLOGA TUJIH SUFLERJEV

Ponovno poudarjamo, da je bila z izbrisom v prvi vrsti oškodovana sama Republika Slovenija in njeni davkoplačevalci, ki so bili posredno in neposredni največji vlagatelji v slovenske banke. Nedopustno je, da se še naprej skriva, koliko je Republika Slovenija z razlastitvenimi izrednimi ukrepi v resnici izgubila, ter se namesto tega v javnosti načrtno ustvarja vtis, da naj bi bili izredni razlastitveni ukrepi Republiki Sloveniji in davkoplačevalcem v prid ter da naj bi ti »izgubili« šele s poravnavo krivic razlaščencem. Še bolj nedopustno bi bilo, da bi Republika Slovenija škodo, prizadejano davkoplačevalcem z izrednimi razlastitvenimi ukrepi, iz razlogov takšne ali drugačne oportunistične želela pomesti pod preprogo. Zaradi tega je bistveno, da se Državno odvetništvo zaveže, da v imenu Republike Slovenije kot nekdanjega imetnika in kot morebitnega dokapitalizacijskega preplačnika tudi samo vložiti tožbo za povračilo škode, kar smo v VZMD že predlagali.

Prav tako je za zagotovitev dejansko neodvisne sodne presoje odločilno, da bo sodišče razbremenjeno institucionaliziranih pritiskov oseb (»tujih suflerjev«), ki v zadevi nimajo nikakršnega premoženjskega interesa in katerih poglavitni motiv za udeležbo bi bila zaščita »lika in dela« Banke Slovenije, njenega tedanjega guvernerja in njenih tedanjih viceguvernerjev. Glede na to, da odškodnine razlaščenim vlagateljev ne bosta izplačevali niti Evropska centralna banka niti Evropska komisija, prav tako pa ne centralne banke drugih držav članic evroobmočja, ne morejo imeti pravnega interesa za udeležbo v pravdi. V VZMD zato ponovno predlagamo, da zakon izključi možnost »interveniranja« z določbo, da »intervencija v postopkih, sproženih po tem zakonu, ni mogoča«. Zavedati se je namreč treba, da bil

doslej vsak postopek, v katerem se je poskušalo razčiščevati okoliščine glede izdaje odločb o izrednih razlastitvenih ukrepih in ravnanj Banke Slovenije s tem v zvezi, predmet nasprotovanja in oviranja s strani evropskih institucij, pa naj je šlo za postopke sodišč, računskega sodišča, tožilstva ali nacionalnega preiskovalnega urada. **Vse, kar bi kakšna evropska institucija želela navesti ali predlagati, lahko še vedno stori preko Banke Slovenije kot tožene stranke, nesprejemljivo zaradi neenakega položaja strank ter v nasprotju z načelom procesne učinkovitosti pa bi bilo kopičenje institucionalnih »intervenientov« za Banko Slovenije.**

VI. OSNUTEK ZPSVNIKOB POSEGA V NEODVISNOST SODIŠČA

Menimo, da je 19. člen osnutka ZPSVNIKOB popolnoma nepotreben in neustrezen ter posega v ustavno zagotovljeno neodvisnost sodnikov oziroma sodstva. Sodišče je strokoven in neodvisen organ, ki je sposoben meritorno odločiti o odgovornosti Banke Slovenije, in sicer na podlagi predpisov, ki so veljali v času izbrisov. Nedopustno je z novim zakonom določati merila in pogoje, ki naj bi veljali v času odločanja Banke Slovenije.

VII. OSNUTEK ZPSVIKOB PREDVIDEVA, DA EDINO BANKA SLOVENIJE POZNA OSNOVNE MATEMATIČNE OPERACIJE

Osnutek ZPSVNIKOB predvideva, da Banka Slovenije pripravi in vroči poimenski seznam višine škode, ki so jo utrpeli tožniki.

Gre za popolnoma neustrezen način izračunavanja višine škode. Če sodišče ne razpolaga s strokovnim znanjem za izračun višine škode, naj za to imenuje izvedenca ustrezne stroke, kot je to sicer običajno v pravnem postopku. Nerazumno bi bilo, da bi subjekt, ki je škodo povzročil, kar naj bi sodišče predhodno ugotovilo z vmesno sodbo, potem sam sebi izračunaval višino odškodnine, ki jo bo zavezan plačati.

Gre za očitno pristranskost, saj bo Banka Slovenije v interesu, da bo višina ugotovljene škode čim manjša, tako da ni realno pričakovati, da bo pri tem izračunu ravnala nepristransko in neodvisno.

Mag. Kristjan Verbič
Predsednik VZMD

Vseslovensko združenje malih delničarjev